סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 34215
קובץ: תשובות סופיות

אזרחות

שאלון 34215: עקרונות ורשויות (מסלול גמיש)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון – (3×9) – 27 נקודות
פרק שני – (2×24) – 48 נקודות
פרק שלישי – (1×25) – 25 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
ד. הוראות מיוחדות: אין.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
בהצלחה!

הנחיה מיוחדת למועד זה (על פי הודעת משרד החינוך; חוקי המענה לא הופיעו בטופס הבחינה): משך הבחינה: שעה וארבעים וחמש דקות. יש לענות על שש מן השאלות 1–9. לכל שאלה – 16⅔ נקודות.

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון (27 נקודות)

שאלה 1

העבודה בוועדות: הכנסת בוחרת מבין חבריה ועדות קבועות (כל אחת לתחום מסוים) וגם ועדות לעניינים מסוימים; חברים בהן חברי כנסת מן הקואליציה ומן האופוזיציה; בוועדות נעשית העבודה המקצועית והמעמיקה של הכנסת: דיון מפורט בהצעות חוק והכנתן לקריאה השנייה והשלישית במליאה, דיון בנושאים שבתחום הוועדה, זימון שרים ובעלי תפקידים בשירות המדינה וקבלת מידע מהם, ושמיעת מומחים, ארגונים ואזרחים. תפקיד (אחד מאלה): פיקוח וביקורת על הממשלה – הוועדות מחייבות שרים להופיע לפניהן, מזמנות פקידים, דורשות מידע ומבקרות את פעולות המשרדים; או חקיקה – הוועדות מכינות את הצעות החוק לקריאה השנייה והשלישית; או ייצוג האזרחים – בוועדות מיוצגות דעות ועמדות של אזרחים.

שאלה 2

אקטיביזם שיפוטי: גישה שלפיה בית המשפט (בעיקר בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ) מפרש את תפקידו באופן רחב ומרחיב את תחומי התערבותו בהחלטות של הרשויות האחרות – הרשות המבצעת והרשות המחוקקת – גם בנושאים ציבוריים, ערכיים ומדיניים; ביטויים: הרחבת זכות העמידה, הרחבת השפיטות, ביקורת שיפוטית על החלטות הממשלה ועל חוקי הכנסת (עד פסילת חוקים), פרשנות מרחיבה של החוק. הגישה המנוגדת: ריסון שיפוטי. טענה של המתנגדים (אחת מאלה): פגיעה בעקרון הפרדת הרשויות / בעקרון שלטון העם – שופטים שאינם נבחרים מכריעים במקום נבחרי העם; פוליטיזציה של בית המשפט ופגיעה באמון הציבור בו; לשופטים אין מומחיות וכלים להכריע בנושאים ביטחוניים, כלכליים ומדיניים.

שאלה 3

מהו: מעצר מניעתי, ללא הליך פלילי רגיל נגד העצור – גם בלי שהוא מואשם בביצוע עבירה; מטרה: למנוע פגיעה עתידית בביטחון המדינה או בביטחון הציבור (בזכות לחיים ולביטחון של אזרחי המדינה); מגבלות: בשל הפגיעה הקשה בזכויות חלות עליו הגבלות בחוק – בסמכות שר הביטחון, לתקופה של עד שישה חודשים שניתן להאריך, ונתון לביקורת שיפוטית.

שאלה 4

שניים מאלה (כל הבדל לפי קריטריון): ערך מרכזי – סוציאל־דמוקרטית: שוויון חברתי־כלכלי קודם לחירות הכלכלית (סולידריות, צמצום פערים), ואילו ליברלית: חירות כלכלית על פני שוויון; האחריות לרווחת הפרט – סוציאל־דמוקרטית: המדינה אחראית כלפי החלש (מדינת רווחה, רשת ביטחון סוציאלית), ואילו ליברלית: הפרט אחראי לחייו ולרווחתו; מידת מעורבות המדינה – סוציאל־דמוקרטית: מעורבות רבה (סבסוד, שירותים חברתיים, חקיקה חברתית, הלאמה, מיסוי גבוה על העשירונים העליונים), ואילו ליברלית: מעורבות מינימלית (יוזמה פרטית, תחרות, שוק חופשי, הפרטה, הפחתת מסים, צמצום קצבאות).

פרק שני (48 נקודות)

שאלה 5

הפנייה אל העם היהודי בתפוצות: קריאה ליהודי התפוצות להתלכד סביב היישוב היהודי בעלייה ובבניין, ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל. ציטוט: "...ההחלטה לעלות בתקופה מורכבת זו נבעה מתחושת שליחות וחיבור עמוק לישראל ומתוך רצון לתרום למדינה ולחברה הישראלית" / "...יעודדו יהודים רבים ברחבי העולם לעלות ארצה".

שאלה 6

עקרון הגבלת השלטון: לשלטון אמצעים (כלכליים, אנושיים, מקורות מידע, מנגנוני אכיפה) המעניקים לו עוצמה רבה; קיימת סכנה שינצל לרעה את כוחו ויפגע בזכויות האדם והאזרח או בזכויות קבוצות; לכן הפרדת רשויות ואמצעים מוסדיים (פורמליים) ולא מוסדיים (בלתי פורמליים) נועדו למנוע את עריצות השלטון. ציטוט: "הדוח האחרון שפרסם מבקר המדינה חושף שכשליש מאזרחי ישראל אינם מוגנים כראוי מפני טילים..." / "...ולכן הוא קרא לממשלה לגבש תוכנית דחופה המעניקה עדיפות למיגון העורף...".

שאלה 7

חקיקת משנה: חקיקה של הרשות המבצעת (ממשלה, שרים, רשויות מקומיות); בצווים, תקנות וחוקי עזר עירוניים; כדי לאפשר את ביצוע החוק ולקדם את מטרותיו, באמצעות פירוט העקרונות שנקבעו בחקיקה הראשית; כפופה לחקיקה הראשית ואסור שתסתור אותה. ציטוט: "בעקבות זאת גיבש משרד התחבורה תקנות חדשות שנועדו להתאים את הדרישות הטכניות שבחוק לכלי רכב קטנים."

פרק שלישי (25 נקודות)

שאלה 8

כלליות: לכל האזרחים הבגירים זכות לבחור ולהיבחר, ללא הבדל דת, לאום, מין, מעמד כלכלי או השכלה; מגבלות רק בתנאים בסיסיים (גיל, אזרחות). חשאיות: הבוחר מצביע בסתר (מאחורי פרגוד, פתק במעטפה), איש אינו יודע במי בחר – הגנה מפני לחצים, איומים ושוחד, בחירה לפי רצון חופשי. ציטוט (כלליות): "בהדרגה... הלכה זכות ההצבעה והתרחבה עד שכללה את כל אזרחי המדינה, והמגבלות היחידות שנותרו נגעו לתנאים בסיסיים כמו גיל מינימלי וכדומה" / "...באמצעות זכות ההצבעה הכללית והבלתי מותנית".

שאלה 9

חוק יסודות המשפט (1980): במקרים שבהם לשאלה משפטית שנידונה בבית משפט אין תשובה בחקיקה, אין לה תקדים (הלכה פסוקה) ואי אפשר להכריע בה בדרך של היקש (לקונה), השופטים צריכים להכריע בה לאור "עקרונות החירות, הצדק, היושר והשלום של מורשת ישראל" (מאז תיקון 2018: "של המשפט העברי ומורשת ישראל"); ביטוי לאופייה היהודי של המדינה – המורשת היהודית כמקור להשלמת החסר במשפט. ציטוט: "כאשר קיים ספק, והספק אינו ניתן להכרעה מתוכו ומתוכנו, ותרים אנו אחר מקור השראה לפרשנותנו ולפתרון הבעיה שלפנינו, עלינו לפנות בראש ובראשונה למערכת המשפט העברי..." / "הענקת מעמד בכורה למערכת המשפט העברי כמקור להשראה פרשנית של המשפט הישראלי...".

כל הבגרויות באזרחות עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/civics